

Sygn. akt II CSK 224/14

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 marca 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Strzelczyk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Maria Szulc

SSN Karol Weitz

w sprawie z powództwa I. M.

przeciwko W. Ś.

o ochronę praw autorskich,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 20 marca 2015 r.,

skargi kasacyjnej pozwanego

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 22 sierpnia 2013 r.,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 27 listopada 2012 r. Sąd Okręgowy w Ł. w sprawie z powództwa I. M. przeciwko W. Ś. o ochronę praw autorskich, zapłatę odszkodowania i zadośćuczynienia: 1) nakazał pozwanemu zaprzestania naruszania praw autorskich powódki do cyklu filmów dokumentalno – edukacyjnych pod tytułem „[...]” poprzez usunięcie ich z archiwum i oferty Wytwórni [...] – w terminie 14 dni od dnia uprawomocnienia się wyroku; 2) nakazał pozwanemu złożenie pisemnego oświadczenia skierowanego do powódki o fakcie dokonania czynności określonych w pkt 1 wyroku w formie listu poleconego - w terminie 14 dni od dnia uprawomocnienia się wyroku; 3) zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 3 000 zł tytułem zadośćuczynienia z ustawowymi odsetkami od dnia 13 października 2011 r. do dnia zapłaty; 4) zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 144 zł tytułem odszkodowania z ustawowymi odsetkami od dnia 13 października 2011 r. do dnia zapłaty; 5) oddalił powództwo w pozostałym zakresie; 6) nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa reprezentowanego przez Sąd Okręgowy w Ł. kwotę 600 zł tytułem nieuiszczenia opłaty sądowej do uwzględnienia części powództwa; 7) nie obciążył powódki nieuiszczonymi kosztami sądowymi od oddalonej części powództwa, przyjmując je na rachunek Skarbu Państwa.

Obie strony wniosły apelację od wyroku Sądu Okręgowego w Ł. Pozwany W. Ś. zaskarżył wyrok w części uwzględniającej powództwo co do zadośćuczynienia i odszkodowania (pkt 3, 4 sentencji wyroku) oraz wniósł o „uchylenie zaskarżonego wyroku”. Powódka I. M. zaskarżyła wyrok w części oddalającej powództwo co do zadośćuczynienia i odszkodowania oraz w części rozstrzygającej o kosztach procesu (pkt 3, 4, 5 sentencji wyroku). Wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa w całości.

Sąd Apelacyjny wyrokiem wydanym w dniu 22 sierpnia 2013 r. na skutek apelacji powódki uchylił zaskarżony wyrok co do oddalenia jej dalej idących żądań zadośćuczynienia i odszkodowania i w tym zakresie przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego. Tym samym wyrokiem

Sąd Apelacyjny oddalił jako bezzasadną apelację wniesioną przez pozwanego. Wydając wyrok kasatoryjny na podstawie art. 386 § 4 k.p.c., Sąd Apelacyjny wskazał, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy, ponieważ nie dokonał ustaleń faktycznych pozwalających na określenie wysokości należnego powódce odszkodowania na podstawie art. 79 ust 1 pkt 3 lit. b ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (jedn. tekst Dz. U. z 2006 r., poz. 631 ze zm. dalej jako u.p.a.p.p.), a w zakresie zadośćuczynienia – ustaleń dotyczących rozmiaru krzywdy doznanej wskutek naruszenia przez pozwanego autorskich praw osobistych powódki.

W uzasadnieniu wyroku Sąd Okręgowy wskazał, że powódka I. M. prowadzi działalność gospodarczą na podstawie wpisu do ewidencji działalności gospodarczej pod firmą „[...]”, której przedmiotem jest m.in. działalność związana z produkcją filmów, nagrań video i programów telewizyjnych. Powódka jest producentem, reżyserem i współautorem scenariuszy i komentarzy cyklu filmów dokumentalnych o profilu edukacyjnym poświęconych [...]. Cykl ten tworzą filmy: „[...]”. Wyprodukowane w 2001 r. filmy emitowane były na podstawie umowy licencyjnej przez Program [...] TVP na przełomie 2002/2003 r., a następnie na podstawie umowy licencyjnej na wyłączność przez telewizję [...] w 2007 i 2009 r. W późniejszym czasie filmów należących do cyklu „[...]” nie emitowała żadna stacja telewizyjna, nie były one także wykorzystywane na innych polach eksploatacji. Cykl „[...]” nie jest dostępny w sprzedaży.

W 2011 r. powódka I. M. powzięła informację, że cykl filmów, których jest autorem i producentem, pomimo braku licencji, został wystawiony do publicznej sprzedaży na portalu internetowym [...], a więc w ramach działalności gospodarczej prowadzonej przez pozwanego W. Ś. Firma pozwanego pod nazwą „[...]” specjalizuje się m.in. w reprodukcji nagrań video. Pozwany posiada także stronę internetową [...]. Z informacji o firmie podanych przez pozwanego wynika, że [...] to zbiór filmów edukacyjnych (blisko 2500), które mogą być przydatne w realizacji programu dydaktyczno – wychowawczego w szkołach podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Filmy zostały wyemitowane przez polskojęzyczne stacje telewizyjne i utwalone na płytach DVD. Cykl filmów „[...]” włączony do oferty Wytwórni [...] został nagrany z telewizji [...]. Pozwany zbyt

cztery płyty DVD z przedmiotowymi filmami na rzecz następujących podmiotów: [...]. Ostatni egzemplarz został sprzedany w czasie trwania procesu. Cena każdej z płyt DVD wynosiła 37 zł. Faktury wystawione przez pozwanego zawierają oświadczenie, że programy edukacyjne zarejestrowane na płytach DVD zostały dostarczone na zlecenie szkoły na podstawie koncesji [...] wydanej przez Ministerstwo Kultury i Sztuki, a nagrania przeznaczone są wyłącznie na potrzeby nauki, nauczania i instruktażu. Jak ustalił Sąd Okręgowy, wymienione podmioty nie zleciły wykonania przeniesienia zapisu dźwięku i obrazu na płyty DVD, zakupiły przedmiotowe filmy, korzystając z oferty prezentowanej przez pozwanego na portalu internetowym.

Pozwany odpowiadając na wezwanie powódki do zaprzestania naruszania jej praw autorskich powoływał się koncesję nr [...] na dokonywanie przenoszenia zapisu dźwięku lub dźwięku i obrazu na taśmy, płyty, kasety, wideopłyty i wideokasety wydaną w dniu 20 maja 1997 r. przez Ministra Kultury i Sztuki na podstawie art. 11 ust. 1 pkt 13 i art. 20 ust. 1, 2, 4, 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1988 r. o działalności gospodarczej. Poza tym pozwany na podstawie umowy licencyjnej z dnia 21 maja 1993 r. zawartej ze Stowarzyszeniem Autorów ZAIKS /.../ uzyskał niewyłączną licencję na wykorzystywanie utworów z repertuaru ZAIKS w celu ich zwielokrotnienia na wideokasetach przeznaczonych do sprzedaży w Polsce dla własnego użytku osobistego nabywcy, do sprzedaży wypożyczalniom w celu dalszej eksploatacji w formie wypożyczeń dla własnego użytku osobistego wypożyczającego.

Sąd Okręgowy na tej faktycznej podstawie przyjął, że pozwany W. Ś. naruszył autorskie prawa majątkowe i osobiste powódki I. M. do cyklu filmów pt. „[...]”. Jego odpowiedzialności z tego tytułu nie wyłącza art. 28 pkt 2 u.o.p.a.p.p. Z pewnością pozwany nie należy do kategorii podmiotów uprawnionych do dozwolonego użytku na podstawie art. 28 pkt 2 u.o.p.a.p.p. Nie ma też znaczenia udzielona pozwanemu koncesja [...]. Poza tym koncesja ta, jak zwrócił uwagę Sąd, wygasła z dniem 1 stycznia 2001 r. Bezspornym był fakt, że powódka nie wyraziła zgody na wykonywanie przez pozwanego kopii przedmiotowych filmów oraz na ich dystrybucję dla bibliotek i szkół.

Sąd Apelacyjny uznał apelację pozwanego za nieuzasadnioną. Sąd wskazując na cel i charakter instytucji przewidzianej w art. 28 u.o.p.a.p., stwierdził, iż w żadnym razie nie można przyjąć stanowiska pozwanego, jakoby działalność jego mieściła się w granicach dozwolonego użytku publicznego i nie prowadziła do naruszenia autorskich praw osobistych i majątkowych powódki. Jak podkreślił Sąd Apelacyjny, nie sposób zgodzić się z twierdzeniem pozwanego, że cykl filmów „[...]” był udostępniany „na zlecenie szkół i bibliotek”. Przeczy temu jednoznacznie zgromadzony w sprawie materiał dowodowy.

Sąd Apelacyjny, uwzględniając we wskazanej części apelację powódki, uznał za trafne zarzuty odnoszące się do podstawy faktycznej rozstrzygnięcia a zwłaszcza, że Sąd pierwszej instancji zaniechał dokonania ustaleń faktycznych, które pozwoliłyby w sposób właściwy ocenić wysokość należnego powódce zadośćuczynienia na podstawie art. 78 u.o.p.a.p.p. oraz odszkodowania na podstawie art. 79 ust. 1 pkt lit. b u.o.p.a.p.p.

Pozwany W. Ś. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu drugiej instancji, zaskarżając ten wyrok w całości. W skardze podniósł zarzut naruszenia przepisów prawa materialnego, mianowicie: art. 535 k.c. przez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że pozwany „trudnił się sprzedażą utworów stanowiących własność autorską powódki i otrzymywał wynagrodzenie za sprzedane dzieło”; art. 734 § 1 k.c. w zw. z art. 750 k.c. i art. 735 k.c. poprzez ich niezastosowanie; art. 28 pkt 2 u.o.p.a.p.p. przez błędną wykładnię prowadzącą do przyjęcia, że działalność pozwanego narusza prawa autorskie powódki; art. 79 u.o.p.a.p.p. poprzez jego zastosowanie w sprawie. Skarżący zarzucił także naruszenie przepisów prawa procesowego mające istotny wpływ na wynik postępowania, tj. naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. oraz art. 385 k.p.c. Na tych podstawach pozwany wniósł o uchylenie „zaskarżonego wyroku oraz wyroku Sądu Okręgowego, zniesienie postępowania w obu instancjach i przekazanie sprawy sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że art. 328 § 2 k.p.c. stosowany jest w postępowaniu apelacyjnym jedynie odpowiednio. a więc z uwzględnieniem istoty i swoistości postępowania przed tym sądem (art. 391 § 1

k.p.c.). Jeżeli sąd drugiej instancji w pełni podziela ocenę dowodów, której dokonał sąd pierwszej instancji, to nie ma obowiązku ponownego przytaczania w uzasadnieniu wydanego orzeczenia przyczyn, dla których określonym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej. W takim wypadku wystarczy zdecydowane stwierdzenie, że podziela argumentację zamieszczoną w uzasadnieniu wyroku sądu pierwszej instancji, w którym poszczególne dowody zostały wyczerpująco omówione i traktuje ustalenia pierwszoinstancyjne jako własne. Nie ma również przeszkód, by sąd drugiej instancji odwołał się także do oceny prawnej sądu pierwszej instancji, jeżeli w pełni ją podziela i uznaje za wyczerpującą (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia . postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2012 r., I CSK 72/12, niepubl., z dnia 11 września 2014 r., II PK 284/13, niepubl.). Sąd drugiej instancji jest obowiązany zamieścić w swoim uzasadnieniu takie elementy, które ze względu na treść apelacji i zakres rozpoznania są potrzebne do rozstrzygnięcia sprawy, ale nie ma zarazem obowiązku wyrażania szczegółowego stanowiska odnośnie wszystkich poglądów prezentowanych przez strony, jeżeli nie mają one istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. Ponadto utrwalone jest stanowisko, że art. 328 § 2 k.p.c. może stanowić usprawiedliwioną podstawę kasacyjną w tych wyjątkowych wypadkach, gdy uzasadnienie wyroku sądu drugiej instancji zawiera tak kardynalne braki, że niemożliwe jest dokonanie oceny toku wyvodu, który doprowadził do wydania orzeczenia, co uniemożliwia przeprowadzenie kontroli kasacyjnej. Tylko bowiem wówczas stwierdzone wady mogą mieć wpływ na wynik sprawy (por. np. wyrok z dnia 9 maja 2013 r., II UK 301/12, niepubl.; z dnia 28 listopada 2014 r., I CSK 735/13, niepubl.).

Z pisemnych motywów zaskarżonego wyroku wynika, że Sąd drugiej instancji, przynajmniej w zakresie okoliczności faktycznych związanych z apelacją pozwanego oparł się na dotychczasowych ustaleniach. Wskazuje na to zawarte w pisemnych motywach sformułowanie, że „Ze zgromadzonego materiału dowodowego wynika niezbicie, że pozwany na swojej stronie internetowej oferował bibliotekom i szkołom wybrane programy edukacyjne „przydatne w realizacji procesu dydaktyczno - wychowawczego w szkołach podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych”. Warto w tym miejscu podkreślić, że tych faktów pozwany

nie kwestionował a jedynie inaczej oceniał ich konsekwencje prawne. Poza tym, Sąd Apelacyjny precyzyjnie wyjaśnił przyczyny oddalenia apelacji pozwanego. Dlatego bezpodstawnie zarzuca się w skardze kasacyjnej naruszenie art. 328 § 2 i 385 k.p.c.

Wobec nieuwzględnienia zarzutów naruszenia przepisów postępowania podstawą oceny naruszenia prawa materialnego są ustalenia faktyczne stanowiące podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Sąd drugiej instancji właściwie zakwalifikował stosunek łączący strony procesu jako umowę kupna – sprzedaży, do której ma zastosowanie art. 535 k.c. To pozwany składał na swojej stronie internetowej oferty sprzedaży kopii programów edukacyjnych. Przedmiotem świadczenia pozwanego były same nagrania a nie dokonanie przeniesienia zapisu dźwięku i obrazu skopiowanego z programu telewizyjnego na płyty DVD a następnie przekazanie tych nagrań bibliotece. Nie ma zatem uzasadnionych podstaw do zastosowania art. 734 § 1 w zw. z art. 750 i art. 735 k.c.

Nie ma też racji skarżący kwestionując naruszenie art. 28 pkt 2 u.o.p.a.p.p. Przepis ten przyznający bibliotekom, archiwom i szkołom uprawnienia do samodzielnego sporządzania lub zlecenia sporządzania egzemplarzy rozpowszechnionych utworów zawiera jednocześnie ograniczenia związane z celem tego dozwolonego użytku publicznego. Przepis ten zezwala bowiem tym podmiotom na sporządzanie egzemplarzy utworów już rozpowszechnionych w ściśle określonych celach a mianowicie w celu uzupełnienia, zachowania lub ochrony własnych zbiorów. Art. 28 pkt 2 u.o.p.a.p.p. stanowiący wyjątek od reguły monopolu uprawnionego z tytułu praw autorskich musi być interpretowany wąsko. Według trafnej oceny Sądu Apelacyjnego, żaden z wymienionych w tym artykule celów sporządzenia egzemplarzy rozpowszechnionych nie mógł być zrealizowany przez bibliotekę będącą nabywcą kopii programów edukacyjnych. Zachowanie lub ochrona własnych zbiorów może bowiem odnosić się do podejmowania czynności zapobiegających utracie utworu np. na skutek pogorszenia się jakości nośnika materialnego, na którym utwór ten został utrwalony. Według innych podawanych w piśmiennictwie przykładów może chodzić o egzemplarze utworów,

które z uwagi na częstotliwość korzystania z nich uległy daleko idącym deformacjom, uszkodzeniom a nawet takie, które zostały zagubione lub skradzione.

Innym celem ustawowej licencji na sporządzanie lub zlecenie sporządzania egzemplarzy rozpowszechnionych utworów jest uzupełnienie zbioru. Według zgodnych definicji zawartych w reprezentatywnych słownikach języka polskiego termin „uzupełnienie” oznacza uczynienie zupełnym, kompletnym; dodanie to, czego brakuje; dopełnienie. Dlatego w piśmiennictwie podnosi się, że uzupełnienie może odnosić się do jednego z brakujących tomów wydanego dzieła, jednego z odcinków filmów lub zmierza do pozyskania materiałów trudno dostępnych tzw. białych kruków.

Z tych wszystkich względów, dzielając w całości ocenę prawną Sądu Apelacyjnego oraz uznając za nieuzasadnione zarzuty skargi kasacyjnej pozwanego, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak wyżej.